

Naturpleje anbefalinger i søer og mose i grundejerforeningen Lottesminde



Invasive Arter
Naturpleje
Registrering
Kursus



Denne rapport indeholder en gennemgang af plejebenhov samt plejeanvisninger for at sikre den biologiske mangfoldighed i 3 søer og en mose (hængesæk) som er beliggende i Grundejerforeningen Lottesminde i Tikøb Langesø.

Care4Nature
26.10.14

Indhold

Baggrund	3
Hængesækken	3
Beskrivelse.....	3
Anbefaling til naturpleje.....	4
Sø 1	5
Beskrivelse.....	5
Anbefaling til naturpleje.....	5
Sø 2	6
Beskrivelse.....	6
Anbefaling til naturpleje.....	6
Sø 3	7
Beskrivelse.....	7
Anbefaling til naturpleje.....	7
Generelle anbefalinger	8
Referenceliste.....	9

Baggrund

Tikøb Langesø ligger i Helsingør Kommune i Nordøstsjælland. Det er hovedsageligt et sommerhusområde, som ligger i et sandet, svagt bakket morænelandskab med flere små og enkelte større søer. I begyndelsen af 1900-tallet bestod området af moser, damme og lyngbakker¹. Disse blev opkøbt af et handelsgartneri og snart skiftede området karakter til plantage, med et væld af eksotiske arter. I dag er størstedelen af området mod nord og vest med sommerhusbebyggelse med anlagte haver, mens de centrale, sydlige og østlige område er skovklædte.

I denne rapport sættes fokus på de naturværdier der er i tre søer og en mose (hængesæk) i den nordøstlige del af Tikøb Langesø, hvor Grundejerforeningen Lottesminde ligger.

Hængesækken

Beskrivelse

Hængesækken i Tikøb Langesø udgør ca. 1,7 ha og er et fantastisk naturområde, der ligger lige syd for Gransangervej. Næringsfattige vådområder, navnlig kær med aktiv Sphagnum-tørvedannelse (herunder habitattype 7140 (Hængesæk)) er en sjælden og truet naturtype på Sjælland og i Danmark generelt. Hængesæk dannes typisk i næringsfattigt vand, hvor sphagnummosser gennem århundrede gror henover vandoverfladen og til sidst danner en bærende vegetations-måtte oven på vandet. Hængesække er et sjældent syn på Sjælland, bortset fra det Nordøstlige sjælland.

I slutningen af 1990'erne klassificerede Frederiksborg Amt hængesækken som værende af største botaniske betydning og det var et af de områder som amtet udførte naturpleje på. Helsingør Kommune udførte i 2007 en undersøgelse af hængesækken og kunne desværre konstatere at den naturpleje som amtet havde udført, ikke havde været tilstrækkelig, hvorfor flere sjældne planter var forsvundet. En rapport over naturperler i Helsingør Kommune, (2008) fremhæver hængesækken i Tikøb Langesø, som et naturområde som kommunen har et særligt ansvar for at bevare. For at komme naturen til hjælp bevilligede Helsingør Kommune i 2010 midler til en delvis rydning, hvilket i 2011 er fulgt op af en mindre genrydning.

Plejetiltagene har medført at et omtrent 0,7 ha centralt i mosen fremstår ryddet og uden vedplanter. Hængesækken er her veludviklet med en lang række karakterplanter som tue-kæruld, næb-star, alm. star, hedelyng og tranebær, samt den relativt sjældne Kohorns mos (*Sphagnum magellanicum*).

I kanterne derimod har der ikke været naturpleje tiltag og her forekommer der en massiv tilgroning med vedplanter. Denne tilgroning er et alvorligt problem, da et par af de sjældne arter mose-pors og rosmarin-lyng vokser her og er i overhængende risiko for at forsvinde helt, hvis der ikke gribes ind.

Endvidere betyder kantbevoksningen at der er meget lille rekreativ værdi, da hængesækken ligger næsten helt skjult. En åbning af kantvegetationene, vil betyde at flere beboere får glæde af

området og vil sandsynligvis også øge lokalsamfundets vilje til at pleje hængesækken i årene frem.

Ud over vedplanter er der også et stort problem med tagrør på hængesækken. Tagrør er et sygdomstegn på hængesæk og indikerer at der er for meget næring. Det er især i den nordøstlige del af hængesækken at tagrør vinder frem, dette skyldes sandsynligvis at denne del ligger lige neden for Gransangervej og får tilført næringsfyldt regnvand fra vejen og måske fra nedsivningsanlæg, utætte kloaker mm.

I den sydvestlige del af hængesækken er der en mindre dyb sø. Denne har ikke de store plejebestov, men der kan med fordel fjernes pilekrat syd for søen, så der kommer mere lys og varme til søen.

Anbefaling til naturpleje

Den naturpleje der skal udføres har til formål at fjerne den stigende trussel fra tilgroningen ved fjernelse af vedplanter. Ved at fjerne de uønskede træer i området, vil et mere lysåbent miljø opstå, hvilket er til fordel for både insekter, padder og blomsterplanter på hængesækken. Generelt skal hængesækfladen gøres større ved at der sker rydninger i kanten.

Der ud over skal der tages høslæt (dvs. slå og fjerne materialet) især i området med tagrør, men generelt vi hele hængesækken have gavn af at blive udpint, ved et høslæt, så alle de følsomme arters vilkår forbedres.

Der kan ryddes pilekrat syd for søen, for at forøge lysindfaldet.

Det anbefales helt klart at der bliver fældet træer, buske og opvækst nord for mosen, så mosen kan ses fra stien der løber her. Især i svinget ved Gransangervej, kan der med en buskrydder hurtigt slås genvækst fra naturplejen i 2010 ned, så hængesækken bliver synlig.



Fotos af hængesækken fra midten mod nordvest. Midten af hængesækken er flot udviklet og bærende, næsten uden opvækst efter naturplejen for 4 år siden. I kanterne derimod ses meget tilgroning med pil og birk, hvilket alt sammen skal ryddes for at hængesækken kan brede sig ud over et større areal.

Sø 1

Beskrivelse

Sø 1 ligger øst for Aggebogårdsvej på det grønne fællesareal mellem Løvsangervej og Gransangervej. Det er en relativ lille sø på knap 1.700m². Søen har en ret markant brink og derfor næsten ingen sumplanter i vandet og de fleste steder slås græsset næsten helt ud til brinken, hvilket betyder at der kun er ganske få engplanter der kan overleve oppe på brinken og søen har derfor en fattig flora.

Søen er omgivet af træer stort set hele vejen rundt, med slået græs under og mellem træerne. På nordsiden af søen står der et par pilebuske, som ikke påvirker søen meget. På sydsiden står der mange store vorte-birk og bævreasp, som skygger kraftigt for søen, og som hvert år smider store mængder af blade i søen, hvilket får den til at forsumpe hurtigere. Disse træer har en voldsom negativ effekt på søen, da skyggen sænker vand temperaturen og da bladene tilfører næring.

Når en sø skygges på mere end 40% af arealet, har det en negativ påvirkning på søens insekt og paddeliv. Både insekter og padder er vekslevarme dyr og derfor er deres udvikling afhængig af vandtemperaturen. F.eks. varer æggenes udvikling hos butsnudet frø 165 timer ved 13° C, men kun 45 timer ved 27° C². Søen har en dybde på over 1m og er et udmærket levested for f.eks. butsnudet frø og mange insekter, f.eks. guldsmede.

Søen kan være plaget af andemad, men var det ikke på besøgstidspunktet, derimod var ca 10% af vandoverfladen dækket af åkander. Både andemad og åkander kan indikere for højt indhold af næringsstoffer.

Anbefaling til naturpleje

Det anbefales at fjerne mindst 50% (f.eks. hvert andet træ) af de store træer syd for søen, for at forøge lysindfaldet og dermed opnå højere vandtemperatur i søen, til gavn for insekter og padder. Søen virkede ikke voldsomt overbelastet af næringsstoffer på besøgstidspunktet, men balancen kan tippe og hvis ikke træer på sydsiden fjernes, evt suppleret af årlige opfiskning af blade og grene, kan det blive nødvendigt at oprense søen inden for en 10-20årig periode.



Fotos af Sø 1 sydvest og sydøst. Søen fremstår rigtig flot og med store rekreative værdier, men de store træer har en stor negativ indflydelse på søen. Den røde busk i midten af billede 2 er kvalkved, som er et godt dansk sump og skyggetræ, der bør skånes ved evt. fældning af træer.

Sø 2

Beskrivelse

Sø 2 ligger stik syd for Løvsangervej 10 og er godt 1.400m². Søen har en fint udviklet sumpvegetation i den nordlige ende, blandandet med et par fine tuer af top-star.

Søen er omkranset af skov mod syd, øst og vest, mens der er græsland mod nord. Der er blevet foretaget en fin naturpleje med nedskæring af især piletræer i den nordlige ende og noget af den østlige side for ca. 5 år siden. Trods denne naturpleje, er søen stadigvæk meget under pres af den omgivende skov, som skygger meget og smider mange blade i søen. I den sydlige ende er søen tæt omsluttet af pilekrat i kanten og lidt længere væk høje bøge, elle og birketræer.

Vest for søen går der en sti, fra hvilken der kun er begrænset udkig til søen de fleste steder.

Anbefaling til naturpleje

Det anbefales at fjerne alle piletræer i den sydlige ende. Derudover bør det overvejes at fjerne skovtræer op til 10 m fra søbredden. Syd for sø 2 ligger der en smal tange, der adskiller til sø 3 og ved rydning her skal det overvejes, om man ønsker at slå hul i skoven mellem de to søer.

Ved at åbne op for søen i 10 m bredde i den sydlige ende fås en langt sundere sø, som vil være i balance og som vil være et godt levested for blomster, padder og insekter. Ved stien på vestsiden kan der forventes indsigelser mod at fjerne de flotte store bøgetræer, men som minimum bør al pil og underskov fjernes og bøgetræerne bør stammes op, så de nederste grene ikke hænger ned i vandet og så de rekreative glæder ved færdsel på stien forøges.



Fotos af Sø 2 fra vest og syd, som begge tydeligt illustrer de negative konsekvenser tilgroning med pil har for søen.

Sø 3

Beskrivelse

Sø 3 ligger stik syd for Sø 2 kun adskilt af en smal tange. Søen er noget større end sø 1 og 2 og er godt 4.000m². Søen er omkranset af skov på alle sider. Mod syd er søen adskilt af en smal tange mod en endnu større sø. Der har sandsynligvis været tørvegravet i søen, da tangerne i nord og sydenden godt kan ligne balken efter tørvegravninger. Søen er brunvandet og har kun få åkander. Søen er sandsynligvis mindst 1m dyb på hele arealet og med denne dybde og den kraftige skygge fra den omkransende skov, er der stor set ingen sumpplanter i søen. På østsiden er der anlagt en bro knap 10m ud i søen, hvorfra der er et godt udkig over søen.

Anbefaling til naturpleje

Søen har ikke de store behov for naturpleje. Størrelsen af søen gør at skyggeeffekten fra træerne på kanten ikke har en voldsom negativ effekt. Endvidere er søen brunvandet og nedfaldet af blade vil kun fastholde denne status. Søen er ikke levested for særlige insekter, eller padder og vil ikke blive det ved en omfattende rydning på kanten, så der er ingen biologiske argumenter for en naturpleje indsats.

Set i et rekreativt perspektiv er der tilgængelige gode argumenter. Udover almindelig vedligehold på broen, bør der beskæres underskov og evt. stamme træer op langs stisystemet rundt om søen, således at søen bedre kan opleves fra stierne.



Fotos af Sø 3 fra nord. Fotoet til højre er fra stien nord om søen og illustrer godt den rekreative forbedring der opnås ved at fjerne underskoven. Fra bænken kan søen ikke ses i dag og det vil kræve en ganske lille indsats at give en flot udsigtspost.

Generelle anbefalinger

Ud over den natur der er på hængesækken og i tilknytning til søerne, er der et stort potentiale, for at få endnu mere natur i området. Det gælder især de store flader der ligger hen med græs. Ved at omlægge kanterne eller f.eks. 20% af det samlede græsareal, vil der kunne opnås en iøjensfaldende og betydningsfuld rekreativ og naturmæssig gevinst. Det anbefales at omlægge græsplænerne til vilde blomster, hvilket kan ske for et ganske fornuftigt beløb. Ved valg af blomster til udsåning, bør der lægges vægt på blomster der forekommer i den lokale flora i nærheden og denne udsåning bør ske i samarbejde med en blomsterkyndig entreprenør.

Generelt kan skovarealerne godt trænge til en kærlig hånd. De fleste skovpartier er tætte og mørke og trænger til udtynding. Især skovstykket langs stien fra Gansangervej og sydpå til hængesækken trænger til pleje. Denne skov er med store træer, men synes ung og præget af opvækst, samt skæmmet af haveaffald. Der bør udstedes forbud mod at smide haveaffald i naturen/fællesarealerne og hvis dette ikke efterkommes, bør der opkræves midler til at få det fjernet. En lang række havearter er invasive eller har invasiv karakter, hvilket betyder at de spreder sig uhæmmet.

Den pleje der skal ske i dette skovstykke er primært udtynding og rydning af underskoven. Generelt bør de største træer skånes af hensyn til svampe og insekter, samt hulrugende fugle og flagremus. Ønskes større træer fældet f.eks. pga. skyggen, bør der inden fældning foretages en vurdering af om træet er levested for flagremus.

Den specifikke pleje mht f.eks. fældning af træer bør foretages af en professionel entreprenør eller i samarbejde med en sådan. Der imod er der mange andre dele af den naturpleje der er påkrævet som kan klares af Lottesminde Grundejerforening. De beskæringer der skal foretages af genvækst på hængesækken ved stien fra Gansangervej, og ved stierne ved sø 2 og 3 er ikke voldsomt krævende. Hængesækken er bærende, bortset fra kanterne, men færdes man altid flere sammen på hængesækken, er den ikke farlig. Det anbefales klart at Lottesminde Grundejerforening danner et frivilligt pleje-laug, som er villige til at lægge en del timer i naturpleje. Ikke alene vil det give et større ejerskab til de naturværdier der er i område, men aktiv deltagelse er også altid en fordel i forbindelse med ansøgninger til fonde.

Det vil være oplagt at søge økonomisk støtte ved fonde og kommunen. Formidling af mosens værdier kan sandsynligvis støttes af Friluftsrådet. Hængesækken er et stykke spændende natur, som desværre lever en skjult tilværelse for langt de fleste af Lottesminde grundejerforenings medlemmer. Det er et stykke sårbar natur, som ikke har godt af voldsom færdsel, men hængesækkens historie og natur fortjener at blive formidlet, således at der kan opstå et tilhørsforhold for naboerne og så de rekreative værdier kan forøges.

De naturpleje tiltag der skal gøres på og omkring hængesækken og ved søerne kan der søges støtte til i Helsingør Kommune (50%), eller ved f.eks. 15 juni fonden.

Referenceliste

1. <http://www.tikobkommune.dk/langeso.html>
2. Fog, K., Schmedes, A. & Rosenørn de Lasson, D. (2001): Nordens padder og krybdyr. Gads Forlag.